

Meggyőződésem, hogy egy ilyen integrációs folyamatban a győri Széchenyi Egyetem az integráló központ szerepét fogja játszani.

E: Köszönöm szépen.

„Minden követ meg kell mozgatni annak érdekében, hogy mesterképzéseink legyenek”

Fazekas Csaba, a Miskolci Egyetem BTK dékánja

Educatio: Egy rövid szakmai bemutatkozást kérnék.

Fazekas Csaba: Egy éve vagyok a Miskolci Egyetem bölcsészkarának dékánja, előtte 4 évig voltam tanulmányi dékánhelyettes. Amikor hivatalba léptem, lényegében akkor kezdődött a felsőoktatás reformja, a Bologna-folyamat gyakorlati megvalósítása. Egyébként az Új- és Jelenkori Magyar Történeti Tanszéken tanítok, XIX-XX. századi magyar történelemmel, azon belül egyház- és politikai eszmetörténettel foglalkozom. Részt vettem a történelem szak bolognai rendszerű reformjának az előkészítésében helyi és országos szinten is, a bölcsészkarok Dékáni Kollégiumának munkájában. Kollégáim bizalmából a Magyar Rektori Konferencia Bölcsész- és Társadalomtudományi Bizottságának elnöki tisztségét is betöltöttem.

E: Hogyan illeszkedik Miskolcon a bölcsészkar az egyetem egészébe?

F.Cs: 1992-ben kezdődött itt a bölcsészképzés, akkor még csak intézeti formában. Olyan időszak volt, amikor a Miskolci Egyetemnek stratégiát kellett váltani, melynek szükségességét már a 80-as években felismerték és elkezdték. A Nehézipari Műszaki Egyetemen 1981-től már voltak jogászok, 1987-ben indult a közgazdászképzés, és ezt a folyamatot teljesítette ki a bölcsész- és társadalomtudományi szakok létesítése. Az a társadalmi és oktatáspolitikai háttér, amely egykor a nehézipari mérnökképzés mögött állt, jelentősen megváltozott. Gondolok itt a kohászat átalakulására, bányászati és egyéb ipari struktúrák leépülésére. Ebbe a folyamatba illeszkedett bele, hogy minket idehozzanak és egy sokszínű, nagy tudományegyetem jöjjön létre. Viszont óhatatlanul volt egy olyan olvasata is a történetnek, hogy a bölcsészkar rátelepedik a rendszerváltást követően felbomló struktúrára. Például a kari épületünk korábban a Tüzeléstechnikai Kutatóintézet volt, amit jóval kisebb intézménybe vontak össze. Néhány év elteltével „belaktuk” az intézményt, otthonra lertünk, tehát ma már a Miskolci Egyetem abszolút elfogadott, egyenjogú kara vagyunk, a többi vidéki bölcsészkarhoz hasonló adottságokkal. Voltak azért komoly problémáink Miskolcon, például a könyvtári, szakirodalmi háttér hiánya, de azt hiszem, azért ezt is sikerült megteremtteni. 1997-ben karrá nyilvánítottak bennünket, és azóta mindent elkövetünk, hogy megfeleljünk az átalakuló felsőoktatás kihívásainak.

E: Mikor kezdtetek hozzá a kétciklusú képzés bevezetéséhez?

F.Cs: A bölcsészképzés átalakulásáról elmondható, hogy országos szinten nehézkesen jött mozgásba. Mi is ezt a trendet követtük. Szerintem ennek két oka van. Az egyik az, hogy a legkülönfélébb és a legnagyobb számú szakot kellett integráljuk a bölcsészettudományi (illetve más vonatkozásban a társadalomtudományi) címke alatt. Műszaki területen hasonlóbbak a szakok, mint nálunk, ahol például idegen nyelv szakok ugyanúgy találhatóak,

mint „klasszikus” bölcsészképzések. Ezeket jóval nehezebb közös nevezőre hozni. A másik ok az, hogy a bölcsészképzésnek sokkal „konzervatívabb” a képzési szerkezete, tehát sokkal nehezebb átállítani egy új típusú szemléletre, mint a műszaki vagy a közgazdasági területet. Kevesebb az átvehető külföldi példa is. A bölcsészképzés évszázadok óta összekapcsolódott a tanárképzéssel, ahol nagyon sokáig öt éves struktúrában oktatott nagy egyetemi szakok voltak. Gyakorlatilag teljesen más szakot kellett a bolognai rendszerben kitalálni. Ez volt az oka, hogy ebbe a folyamatba mi később kapcsolódtunk be, de úgy érzem, ledolgoztuk ezt a hátrányt. Országos szinten készen vagyunk arra, hogy szeptembertől ezt a dolgot elindítsuk, de nálunk jóval több szempontot kellett érvényesíteni, mint más tudományterületek esetében. 2003-tól kezdtünk el ezen a dolgon gondolkodni, amikor megjelent az ún. CSEFT-anyag (Csatlakozás az Európai Felsőoktatási Térséghez), ami már tartalmazta különböző dátumokkal azt a célt, hogy többciklusú képzésre kell a magyar felsőoktatást átállítani.

E: Kik vettek részt a munkában?

F.Cs: Amikor a CSEFT-anyag megjelent, és elindult a társadalmi vita intézményen belül is, mi már tiszttában voltunk azzal, hogy ezt előbb-utóbb végre kell hajtani. A bölcsészkarok Dékáni Kollégiuma a bölcsészképzést folytató intézmények vezetőit tömöríti és rendszeresen szoktunk értekezleteket tartani. Ott már 2003-ban foglalkoztunk a többciklusú képzés bevezetésének kérdéseivel. Ugyanakkor az egész felsőoktatásban volt egyfajta kivárás, hogy hátha ez az átállási folyamat hosszabb, vagy elnyúlóbb lesz, vagy akár meg sem valósul ebben a formában. Voltak az oktatói gárdában, akik úgy álltak hozzá, hogy hátha nem lesz ebből semmi, várjuk ki a végét. Azt hiszem, hogy ez országos jelenségnek mondható. Nem is tudtam igazán elítélni vagy kritizálni azokat a jórészt idősebb egyetemi tanár kollégáimat, akik letanítottak egy adott szellemiségben hosszú évtizedeket, és most teljesen új típusú gondolkodást kívánó képzési szerkezetre kell őket átállítani. Tehát volt egy ilyen kivárás, és ez összefüggött a felsőoktatási törvény életbe léptetésének sorsával is. Nálunk a bolognai rendszerre való átállás összegubancolódtott az új felsőoktatási törvény vitájával, ami sokszor megakadt alkotmánybírói és egyéb jogi kifogások miatt. Voltak olyan pillanatok, amikor úgy nézett ki, hogy vagy megakad ez a folyamat, vagy legalább is időben sokkal inkább elnyúlik. De 2004 végére, 2005 elejére nyilvánvalóvá vált, hogy ez a folyamat rövid időn belül a bevezetés stádiumába kerül. Fogalmazzunk úgy, hogy próbáltunk egy kicsit előre menekülni ebben a helyzetben. Akkor már nyilvánvaló volt, hogy lesz új felsőoktatási törvény, és a többciklusú képzés bevezetésére kerül, tehát törekednünk kell arra, hogy olyan legyen, amilyenre mi szeretnénk csinálni, olyan legyen, amelyben a mi szakmai szempontjaink érvényesülnek. Eredetileg az volt a koncepció, hogy a Bsc-szakokon kevés számú bemenet legyen, közös képzési területtel és erre később épüljenek rá az egyes szakok specialitásai. A viták, amelyek a folyamatot kísérték, arról szóltak, hogy hogyan lehet a régi szakjainkat „leráncigálni” bachelor szintre, tehát hogyan lehet a hároméves szakokba minél többet integrálni a régi egyetemi képzésekből. Ezek a viták összességében jó kompromisszumokkal zárultak.

E: Most hány Bsc-szak van?

F.Cs: A bölcsész képzési területen 6 képzési ág és összesen 14 alapképzési szak van, többségében számos szakirány választási lehetőséggel. Miskolcon öt bölcsész- és három társadalomtudományi alapszakot indíthattunk. A szakok számának csökkentése nekünk talán kevesebb problémát okozott, hiszen nem kellett azzal megküzdenünk, mint mondjuk az

ELTE-nek, vagy más régebbi és nagyobb struktúrájú intézményeknek, hogy nagyon sok kis szak van, amelyek korábban önálló egyetemi szakként léteztek, és most összevonásra kerülnek. Ezeknek a bachelor képzésbe való illesztése számukra sokkal nagyobb kihívás volt. Miskolcon a régi egyetemi szakjaink struktúráját, mondhatni „egy az egyben” sikerült átmenteni a Bsc-szakokra. Tehát – az alkalmazott nyelvészet kivételével – ugyanazokat a szakokat tudjuk indítani, filozófiát ugyan nem, mert annak bővebb formáját már szabad bölcsészetnek hívják, de a magyar, a történelem elnevezésében is ugyanaz, és az idegen nyelvek esetében sincs nagy különbség. Ugyanaz a tanszéki struktúra és intézményrendszer marad mögötte, csak más típusú képzésre kell átállni.

E: Tehát a struktúrában itt nem lesz változás?

F.Cs: Lesznek változások, de ezek nem lesznek olyan mélyrehatóak, és jórészt függetlenek a bolognai folyamattól. A legutóbbi kari tanácsi ülésen pl. az öt magyar irodalom tanszéket háromra vontuk össze, mert szétaprózódott volt a magyar irodalom oktatása, és nem jól funkcionált. De ezt valószínűleg akkor is megleptük volna, ha nincs bolognai folyamat. Tehát ilyenfajta intézmény-átalakítások voltak, de alapvetően nem kellett felforgatni a struktúrát. Másoknak ez már komolyabb gondokat okozott.

E: Hogy dőlt el az alapszakok száma?

F.Cs: Erről óriási viták voltak, nagyon sok tervezet készült, hosszú alkufolyamat eredménye volt. A Dékáni Kollégiummal megpróbáltunk egy egységes koncepciót kialakítani, és eldöntöttük, hogy minden szak alakítson szakmai grémiumokat. Tehát az angol szakos képzést folytató intézmények, a németesek, a történészek, mind-mind alakítsák ki állásfoglalásukat, majd a dékáni kollégium ezeket integrálta és egységes formába öntötte. De nagy viták voltak, ez kétségtelen.

E: Melyek voltak a legjellemzőbbek?

F.Cs: Például, hogy mi legyen a kis szakokkal, hogy mit hova integráljunk. Így lett például a szabad bölcsészet egy nagy gyűjtőszakká, amelyik integrálja a művészettörténettől, az esztétikán keresztül, a filozófián át, a legkülönfélébb, korábban önálló szakterületeket. A szabad bölcsészeknek nagyon nehéz dolguk volt, mert közös pontokat kellett találni ezek között a szakok között, hogy ne csak arról szóljon a történet, hogy besöprünk egy csomó szakot, és teszünk rá egy új címkét, hanem érvényesüljön a bolognai képzésnek az az elvárása, hogy legyen egy közös képzési szakasz. Ugyanilyen viták voltak a nyelvszakok esetében. Például arról, hogy hogyan lehet közös képzési területet találni a németnek, a hollandnak és a skandináv nyelveknek, amelyeket a germanisztika alá integráltak. Ugyanígy romanisztika címkét kapott az a szakstruktúra, amely a franciát, a spanyolt, a románt és az összes többi magában foglalja. Ókori és keleti nyelvek és kultúrák alapszak is létesült, amely megint csak a legkülönfélébb szakokat próbálta összefogni. Erről zajlottak a viták. Vagy pl. arról, hogy a romológia a társadalomtudományi szakokhoz sorolják vagy inkább nyelvszaknak tekintsek. A pécsi romológia tanszék egyértelműen a nyelvszak mellett foglalt állást, így került a romológia a bölcsészettudományi területre önálló alapszakként.

E: Hogy született a döntés?

F.Cs: A Dékáni Kollégiumnak készítettünk egy ügyrendet, és a gyakori ülésezés és döntéshozatal egyébként is szükségessé tette, hogy a korábbi konzultációs összejövetelek mellett a testületet egyre inkább intézményesítsük. Ennek az egyik legfontosabb része az volt, hogy ha határozathozatalra kerül sor, minden intézménynek egy szavazata van, és több-

ségi elv alapján döntünk. Voltak olyan kérdések, ahol maradtak markáns kisebbségi vélemények, de általában a józan kompromisszumok döntöttek.

E: Voltak ellentétek a főiskolák és egyetemek között?

F.Cs: Bizonyos kérdésekben igen, de inkább a kisebb intézmények és a nagyobbak között. A viták korai szakaszától tudtuk, hogy az új felsőoktatási törvény a főiskolai és egyetemi intézmények közötti jogi különbségtételt fel akarja számolni. A bölcsészképzés vonatkozásában ez érthető is volt, hiszen pl. az egri főiskola legalább annyira szerteágazó és nagy hallgatói létszámot működtető intézmény, mint mi vagyunk. Kezdetből fogva világos volt, hogy ugyanazt a bachelor szakot fogjuk vinni az egyetemi karokon, mint a főiskolai karokon, tehát az egyenjogúság elvét érvényre kellett juttatni. Inkább a nagyobb intézmények és a kisebb intézmények között voltak viták, hiszen óhatatlanul más mondjuk az ELTE-nek az érdeke, ahol majdnem 100 szakot kellett integrálni a bolognai képzésbe, mint a mi esetünk, akiknek csak néhány alapszakunk volt. De nem mondhatnám, hogy asztalborogatásokra került sor. Már csak azért sem, mert ezeket a vitákat próbáltuk úgy megszervezni, hogy intézményen belül lefolytathatók legyenek.

E: Hogy történt ez a történelem szaknál?

F.Cs: A történelem szakos képzés tradicionálisnak nevezhető a magyar felsőoktatás rendszerében, évszázadok óta azon a logikán alapult, hogy az oktatást elkezdjük a történelem kezdeteinél, és évfolyamok szerint egymásra épülve, a diákot a végén eljuttatjuk a XX. század végének történelmének ismeretéhez. Ezt borzasztó nehéz lett volna mechanikusan két ciklusra szabdalni. Egy olyan struktúrát kellett kitalálni, amely eleget tesz a kronologikus szemléletnek, ugyanakkor a történész mesterséggel kapcsolatos általános elvárásokat, általános műveltséget, kommunikációs és egyéb, eddig talán kevésbé fontosnak vélt készséget integrálja a bachelor-képzésbe. Nekünk kevesebb szakiránnyal kellett küszködnünk, mint például a magyar szakosoknak, de a muzeológusképzést, a levéltáros képzést, a régész- és a néprajzos képzést a történelem szaknak kellett integrálnia. Kezdetben úgy nézett ki, hogy lesz egy nagy történelem szak és az összes többi ez alá kerül, de a néprajzosok érveinek hatására országos szintű döntéssel úgy határoztunk, hogy a néprajz önálló alapszakként jelenjen meg. Minden történelem szakos képzést folytató intézmény képviselőivel összejöttünk hol Debrecenben, hol Budapesten. Általában mindig mindenki ott volt, és első pillanattól közös érdekeknek tekintettük, hogy a szaklétesítés fázisában, a szakmai alapkérdésekben konszenzusra jussunk. Rá voltunk kényszerítve arra, hogy az intézményen belüli vitákat is lefolytassuk. Én például Miskolcon összehívtam a történelem tanszékeinket, elmondtam, mi a kihívás, mi az az álláspont, amit képviselni tudunk. Néprajz nálunk korábban nem volt, ezt leszámítva az egész folyamatot át kellett tekintnünk. Viszont a bolognai folyamat előnyeit szerettük volna kihasználni. Nevezetesen azt, hogy eddig nekünk csak történelem szakunk volt, de most a bolognai rendszer lehetőséget ad arra, hogy levéltáros, muzeológus és régész képzést is folytassunk, amihez a személyi és egyéb feltételeink (sőt, a régészet kapcsán a regionális hagyományaink) megvannak. Tehát nekem jól jött az az álláspont, hogy ezeket a szakokat bachelor szinten szakirányként jelenítsük meg a történelem szakon belül.

E: Voltak erről viták?

F.Cs: Voltak. Főleg a régészek akartak önálló alapszakként megjelenni, de ez annyira szétaprózta volna a struktúrát, hogy végül is belenyugodtak abba, hogy a régészet is szakirányként jelenjen meg a történelem szakon belül. Az egész bolognai reform arról szól, hogy

gyakorlatiasabbá tegyük a szakjainkat. Ez a bölcsészképzések felé borzasztó nagy kihívás, hiszen a humán tudományok szemlélete nálunk mindig is közelebb állt az „akadémikus” képzéshez, tehát viszonylag magas szintű elméleti oktatást jelentett. Az átalakítás célja az, hogy próbáljunk olyan Bsc-diplomát adni a hallgató kezébe, ami mögött komoly, gyakorlatias jellegű, a munkaerőpiacon hasznosítható ismeret van. Erre a szakirány-rendszer nagyon alkalmas, mert ha be tudok tenni a hallgatónak egy levéltár-szakirányt, akkor máris szerez egy olyan képzettséget, amit Bsc-diplomával is hasznosítani tud. Ennek a kihívásnak próbáltunk megfelelni, próbáltunk egy kicsit előremenekülni, hogy ha már ezt a reformot csinálni kell, akkor csináljuk jól. Mire az elképzelések a dékáni kollégium elé kerültek, általában már kiérlelt álláspontok voltak. Elnyertünk két HEFOP-pályázatot. Az egyik a tantervkészítésre vonatkozott, tehát a Bologna-rendszerű tantervek a bölcsész-képzésben, a másik egy tananyagkészítés, az itt oktatandó tananyagokra vonatkozóan. A pályázat beadási határideje, pénzügyi elszámolása és egyebek olyan kemény határidőket jelentettek, hogy rá voltunk kényszerítve arra, hogy a struktúrát kitaláljuk. Úgyhogy a tavalyi év izgalmas vitákkal, és intenzív döntéshozatallal telt el.

E: Ezek szerint teljesen egységes lesz a képzés?

F.Cs: A régi rendszerben a történelem szak nagyjából minden intézményben ugyanazt jelentette, de megjelenhettek intézményi sajátosságok is. Azt a célt tűztük ki magunk elé, hogy ezt a szemléletet vigyük át a Bsc-képzésre. Tehát a szak ugyanazt jelentse, egyenértékűek legyenek a diplomák, de legyen a rendszer annyira rugalmas, hogy az intézményi sajátosságok megjelenjenek. Éppen ezért, a legfontosabb alapszöveg az ún. képzési és kimeneti követelmények c. dokumentum volt, amit a szakos grémiumok találtak ki. Ezek először megjelentek az OM honlapján közlemény formájában, azután pedig kormányrendeletben is. Mindezek arról szólnak, hogy mit kell tudni egy történelem Bsc-szakos diplomával rendelkezőnek, ami az országban mindenütt egységes. Ugyanakkor van annyira rugalmas a rendszer, hogy intézményi sajátosságok is megjelenhetnek benne. Miskolcon például indítunk az alapszakon belül „ipari örökségvédő” specializációt és más hallgatói érdeklődésre számot tartó tantárgyblokkokat is.

E: Hasonlít az egyetemi képzés első három évéhez a mostani bachelor?

F.Cs: Nem, szerintem ez teljesen más, és ezt tartom jónak. A régi egyetemi és főiskolai szakok alapvetően a tanárképzés szempontjait tartották szem előtt. Az oktatási kormányzat álláspontja kezdettől az volt, hogy bachelor-szinten ne lehessen tanári képesítést szerezni, hanem csak mesterszinten. Hát erről ugyancsak voltak viták. Mi szeretnénk volna, ha ez nem így van, de ez kezdettől fogva faktumnak számított, úgy hogy ehhez kellett alkalmazkodnunk. Na most, ha nekem egy három éves szakot kell csinálnom, ami nem ad tanári képesítést, akkor nyilván a szak jellegének is másképp kell kinézni, mint egy öt éves, tanári diplomát adó hagyományos képzésnek.

E: Mi indokolta ezt a döntést?

F.Cs: Én azok közé tartoztam, akik a reform gondolatát szükségesnek tartották és támogatták. Az egész reformra azért volt égető szükség, mert az élet, vagy a munkaerőpiac, és az Európai Unió elment a magyar felsőoktatás mellett, miközben nekünk ugyanazok a szakjaink maradtak meg, amelyeket egy alapvetően más felsőoktatási, munkaerő-piaci és társadalmi struktúrára találtak ki. Hogy ezen változtatni kell, az számomra nem volt kétséges. Jelenleg a diákjaink az öt éves egyetemi szintű, tanári diplomával a zsebükben nem biztos, hogy közvetlenül a diplomaszerezést követően középiskolai tanárként el tud-

nak helyezkedni. Egy kisebb részük valószínűleg egész pályafutása során nem kerül majd olyan helyzetbe, hogy tanárként elhelyezkedjen. Ezen nyilvánvalóan változtatni kellett. Ugyanakkor hangsúlyozom, hogy a bölcsészdiplomát nem lehet ugyanazokkal a munkakerő piaci jellemzőkkel leírni, mint mondjuk a műszaki képzéseket. A gazdasági szféránál a munkáltatókat könnyen meg lehet jelölni. Nem hajszálpontosan, de nagyjából lehet mérni, hogy melyek azok a munkahelyek, amelyek ezeket a diplomásokat befogadják. A bölcsészképzésnél ilyen nem tudunk megjelölni. Ugyanakkor külföldi tapasztalatok alapján tudjuk, hogy a bölcsészek igen jól tudják hasznosítani a humán tudományok oktatása során tanult ismereteket, az általános műveltséget, a kommunikációs készséget és még sok minden mást. De ahhoz, hogy titkárnői beosztásba kerüljön valaki, tehát egy jó angol nyelvismerettel titkárnő legyen, vagy valamiféle menedzser, esetleg banki alkalmazott, ahhoz nem kell egy ötéves szakot elvégeznie. Három év alatt elsajátíthatók azok az ismeretek, amelyek ilyen típusú munkakörökhöz szükségesek. Úgy gondolom, hogy ennek a kihívásnak a mostani bölcsész szakjaink meg fognak felelni. Ahogy a felsőoktatásban verseny van, úgy a diplomásainkat is a versenyhelyzetre kell felkészítenünk, ugyanis ha kilépnek az egyetem kapuján, akkor is versenyhelyzetbe fognak kerülni, és sokoldalúan kell, hogy hasznosítani tudják a végzettségeiket. A minap például az egyik miskolci bankfiókban köszönt rám egy volt hallgatóm. Úgy tudott belépni ebbe a szférába, hogy ugyan közgazdasági végzettsége nincs, de azon a munkaterületen, amelyen őt alkalmazták messzemenőkéig hasznosítani tudja a bölcsészkaron elsajátított ismereteket.

E: A gyakorlatorientáltság hogy jelenik meg a bölcsész szakokon?

F.Cs: Arról is volt a Dékáni Kollégiumnak döntése, hogy az intézményi sajátosságoktól függetlenül minden egyes bölcsész szakra kerüljenek be azok a gyakorlatias ismeretek, amelyekkel egy humán műveltséggel rendelkező szakembernek bírnia kell. Magas szintű számítógépes ismeretekkel rendelkezzen, nyelvismerettel, esszéírási és szövegértési készséggel. Tehát ezek a tanulóelemek, a képzésben markánsan jelenjenek meg. A történelem szak esetében például nagy hangsúlyt fektettünk arra, hogy legyen bibliográfiai szeminárium, a számítógép és a humántudományok kapcsolatát oktató kurzus, esszéírási, előadói készségek fejlesztése, amellet, hogy közben tanulja meg a történelmet. Egyébként a bölcsész szakoknál azt is figyelembe kell vennünk, hogy talán itt a legnagyobb a hallgatók kényszere arra, hogy mesterszinten folytassák a tanulmányaikat, tehát hogy teljessé tegyék a képzésüket a két éves mesterszakokkal. Így az is fontos feladatként jelent meg, hogy a mesterképzésre felkészítsük a Bsc-ben a hallgatókat.

E: Hogyan fognak szelektálni?

F.Cs: Felvételi lesz, erről is döntöttünk. Ez még jogszabályban nem jelent meg, de a Dékáni Kollégiumon ezt erőteljesen szorgalmaztuk. Ahhoz, hogy mesterképzésre felvegyünk egy hallgatót, felvételiztetni kell. Rendelkeznie kell adottságokkal, és 50 vagy 120 kredittel az adott szakirányból. Beengedhetünk más szakirányról érkezőt is, tehát például történelem szakra miért ne jöhetne mondjuk egy közgazdász bachelorról rendelkező? De ehhez meg kell csinálni egy minimum kredit-számot, és ezen túl felvételiztetni fognak az intézmények.

E: Egységes felvételi rendszer lesz?

F.Cs: Ezt még ebben a pillanatban nem tudjuk. Egyelőre még egy kicsit arrébb toltuk ezt a problémát, mivel az első ilyen felvételikre – a jogszabály-előkészítés állapotát elnézve – 2008-ban fog sor kerülni a főiskolai végzettségűek számára, és csak 2009-ben fogjuk

először a BSc-alapszakosokat felvételiztetni. Én azt prognosztizálom, hogy nem lesz országosan egységes felvételi, hanem intézményi felvételek lesznek. A feltételeket közösen fogjuk majd kitalálni, tehát hogy mi az, amiről a felvételeknek szólni kell. De hogy például az írásbelin vagy szóbelin milyen kérdéseket teszünk fel, milyen tételsorból kérdezzük stb., ezt az intézmények maguk fogják megcsinálni.

E: Nem lesz ebből jelentős hallgatói létszámcsökkenés?

F.Cs: Alapesetben ez 40%-os hallgatói létszámcsökkenést jelenthet, hiszen ha csak a BSc-rendszerre gondolok, öt év helyett három évig van bent biztosan a hallgató. Ezért minden követ meg kell mozgatni annak érdekében, hogy legyenek mesterképzéseink. Igaz, hogy a mesterképzésbe csak 35%-ot vehetünk fel, ugyanakkor ezt magasabb kvótával fogja az állam finanszírozni. Tehát ha vannak mesterképzéseink, akkor ez pénzügyi stabilitást is jelent. Finanszírozási probléma, amiben az intézmény, sok más bölcsészkarral együtt fuldoklik, már korábban is volt. Tehát az, hogy kevés pénz jut a felsőoktatási intézményekre, nem a bolognai rendszer terméke, jóllehet az elmúlt években felerősödött. Ebben én nagyon komoly taposóaknákat sejtök a jövőre nézve. Felmértem Miskolcon az oktatói kapacitásainkat. Jelentős nagyságrendű elbocsátásokat mi nem fogunk tudni megtenni, hiszen egy ember nem oktathat egy egész szakot. Bizonyos lefaragásokat még meg lehet tenni, ez azonban távolról sem éri el azt a szükséges nagyságrendet, amellyel a bölcsészképzést „nyereségesé” lehet tenni, ami szerintem egyébként is elképzelhetetlen. Nem fogok tudni annyi embert elbocsátani, hogy nullszaldós legyen a dolog, mert nem lesz, aki oktasson. Bizonyos oktatói létszámot, és adminisztrációs létszámot meg kell tartani ahhoz, hogy működjünk. Ebben én nagyon komoly veszélyeket látok. Itt nincsenek nagy elfekvő tartalékok, amiket le lehetne vagdosni. Tudomásom szerint a többi bölcsészkarra is hasonló a helyzete, és úgy gondolom, hogy ebből lesznek még a jövőben gondjaink.

E: Ez a 35%-os kvóta kötelező előírás?

F.Cs: A jogszabály előírja, hogy mester szinten, a bachelor szintre felvettek 35%-a folytathatja a tanulmányait. Ez önmagában nem lenne probléma, bár sokak szerint ez is felvet bizonyos esélyegyenlőségi aggályokat. A probléma inkább az, hogy úgy fogalmaz a jogszabály, hogy országos szinten kell 35%-nak bekerülni. Egy alkalommal a minisztérium illetékesénél magam kérdeztem rá, hogy szeretném látni egy olyan dokumentumot, ami garantálja, hogy ha nekem van 100 bachelor hallgatóm, akkor lesz 35 mesterhallgatóm is. Erre azt a választ kaptam, hogy országos szinten kerül kialakításra a 35%. Nekünk és a kis intézményeknek az a jogos félelme, hogy ez az országos szintű 35% ne a mi rovásunkra kerüljön kialakításra. Tehát, ha meg tudok felelni a mesterképzés feltételeinek, mert van annyi oktatóm, van annyi egyetemi tanárom, van annyi infrastrukturális háttér, akkor legyen lehetőségem arra, hogy mesterképzést folytassak. Ha van 100 bachelor hallgatóm, akkor legyen 35 mesterhallgatóm. Ez nemcsak finanszírozási szempontból fontos, hanem az intézmény presztízse, és jövője szempontjából is. A jövő szempontjából ez azért nagyon fontos, mert prognosztizálható, hogy bachelor képzésre is olyan helyre fognak jelentkezni a hallgatók, ahol mesterképzés is van, tehát ahol egy intézményen belül látnak lehetőséget arra, hogy öt év alatt mesterdiplomát kapjanak. Ha nekem csak bachelor képzésem van, akkor ez az intézmény versenyhelyzetét rontja.

E: Szóval a mesterképzéssel kezdődik majd a harc?

F.Cs: A nagy harcok szerintem ott lesznek. Jelen pillanatban nem tudott minden intézmény minden alapszakot elindítani, hiszen ennek kemény feltételei vannak. Egyetemi

tanárok kellene, nagydoktorok stb., és ezeknek a száma országos szinten limitált. Most folytatunk versengést, hogy mindenki szerezzon magának olyan minősített oktatókat főállásba, akiknek a neve alá a mesterszakokat be lehet sorolni.

E: Pénzzel történik a csábítás?

F.Cs: Akinek van, ott talán pénzzel, de nekünk nincsen. Ha találok olyan neves szakembert, aki hajlandó főállásba idejönni egyetemi tanárnak, minden követ megmozgatok, hogy idekerüljön. Az akár a veszteségeink ellenére is megéri, hiszen ha lesz mesterképzésem, akkor a mesterképzésre felvett hallgatók normatív támogatása illetve költségtérítése talán visszahozza majd ezeket a befektetéseket. Egyébként is ezt befektetésként fogom fel, az intézmény jövője szempontjából ez kulcskérdés. De csak akkor vágok bele ebbe a küzdelembe, hogyha látom, hogy van értelme és szakmai, nem pedig adminisztratív szempontok alapján, a fejem felett fogják eldönteni, hogy hol lesz mesterképzés és hol nem. Mert bármelyik oktatási kormányzat mondhatja azt, hogy minek 15 történelem mesterképzés az országban, legyen itt és itt és itt. De ha mind a 15 intézmény megfelel a mesterképzésekkel kapcsolatos szakmai előírásoknak, akkor miért ne legyen? Akkor versenyezzünk. Akkor az én mesterképzésemet hadd csináljam olyanra, hogy megérje más bachelor hallgatónak is idejönni.

E: Gondolkodtok együttműködésen más intézménnyel?

F.Cs: Nagyon komolyan gondolkodunk. Az egri és a nyíregyházi főiskolával elindult egy komoly tárgyalási folyamat, éppen azért, hogy jobb eséllyel induljunk a mesterképzésekért folytatott harcban. Olyan kicsi ez a régió, hogyha mi elkezdünk egymással marakodni, annak csak áldozatai lesznek. Viszont egy jól megkomponált együttműködéssel valamennyien jól járunk. A bachelorjai mindenkinek megvannak, de elképzelhető, hogy mesterképzésekben közös képzéseket (joint course-okat) fogunk indítani valamelyik főiskolai karral. Bölcsész- és tanárképzésben ilyet senki nem csinált még ebben az országban, tehát most Amerikát akarjuk felfedezni, ami nyilván kétesélyes dolog. Nem tudom, hogy ez a gyakorlatban hogy fog kinézni. Márciusban tartottunk a három intézménnyel közös szakmai fórumot, ahol előadtuk az elképzeléseinket. Úgy néz ki, hogy a kollégáink vevők rá, és hajlandóak egy ilyen együttműködésbe bekapcsolódni. Ez összekapaszkodást jelent a kisebb intézmények között. Külföldön erre meglehetősen sok példa van, ezeket próbáljuk ellesni, hátha ez lesz a jövő útja.

E: Hogy viszonyulnak az oktatók a változásokhoz?

F.Cs: Az átmenettől nagyon komoly félelmeim vannak. Ez nemcsak óraszám-növekedést jelent, hanem azt is, hogy még bele sem került a köztudatba a bachelor képzés, de máris azt várjuk el az oktatótól, hogy szeptembertől kétféle hallgatót oktasson. Ugye a régiókat ki kell futtatni. Mivel tavaly még vettünk fel elsőéveseket, ezeket minimum 2010–2011-ig a régi rendszer szerint oktatni kell. De mellette már a Bologna-rendszerű képzést is folytatni kell. Ez jelentős óraszám-növekedést, és oktatói terhelés-növekedést jelent. Azt mondtam a kollégáimnak, hogy nem tudunk mit csinálni, vállalni kell az ebből fakadó terheket, ebben az 5–6 éves átmeneti időszakban, nincs másik alternatíva. Látjuk a versenyhelyzetet, az állása pedig mindenkinek fontos, tehát vállalja az ebből fakadó terheket.

E: Hogy ítéled meg az oktatási tárca szerepét a bolognai folyamatban?

F.Cs: Egyértelmű, hogy a reform gondolatával egyetérttek, és ezt támogatom. Ugyanakkor az oktatási tárcanak a választásokig ezt a reformot politikai okokból addig a pontig el kellett juttatni, hogy már ne lehessen visszacsinálni. De egy ilyen mértékű reformot 3–4

év alatt keresztül vinni óriási vállalkozás volt. Én a következő tárcától azt várom, hogy ennek a jó cél irányában, de erőltetett módon átvitt reformnak a finomságait is kezelni tudja. Tehát azokat a tényezőket is végiggondolja, amik eddig nem nagyon merültek fel, vagy nem fogalmazódtak meg. Például, hogy mit csináljunk a jelenlegi hallgatók képesítési követelményeivel stb. Az új felsőoktatási törvény hatályon kívül helyezte a korábbi képesítési követelményeket, sokan érzik úgy, hogy most itt állnak a „senki földjén”. Milyen képesítési követelmények alapján határozzuk meg az előírásokat, meddig tanulhatnak a régi hallgatóink? Vagy milyen feltételekkel vehetek át a régi rendszerből a bolognai rendszerbe valakit? Ez most napi probléma. Erről a jogszabályok nem szólnak, az intézményekre van bízva, hogy ötleteljenek. Például van egy harmadéves hallgató valamelyik szakon, és azt mondja, hogy ő Bsc-re akar járni. Én kitalálom ennek a menetrendjét, és nyilván az az érdekem, hogy a hallgató itt maradjon, itt szerezzen diplomát. Ezekre a finomságokra jó lett volna már kezdettől fogva gondolni. Vagyis most a bachelor képzéseket úgy vezetjük be, hogy a mesterképzéseket nem kellett hozzá kitalálni. Nyilvánvalóan örültünk volna, hogyha az egész rendszert egyszerre építjük fel és nem külön fázisokban. Ha elkezdünk „Bolognában” tanítani, rengeteg olyan dolog fog menet közben kiderülni, ami a mesterképzéssel kapcsolatos, és amit jó lett volna előre végiggondolni. Ebből intézményi szinten még nagyon sok feladat fog adódni, és nagyon-nagyon szeretném, ha a minisztérium ebben intézménybarát és megértő hozzáállást tanúsítana.

E: Mi a helyzet az akkreditációval?

F.Cs: Ennek menetét az új felsőoktatási törvény elég alaposan megváltoztatta. Ezzel kapcsolatban nincs különösebb problémám, ott világosan látszanak a feladatok, a MAB-nak a szerepétől az intézményekre háruló kötelezettségekig. A mesterképzések akkreditációja lesz majd a következő nagy menet. De ezt még nem tudom, hogy fog kinézni.

E: Említettél külföldi példákat. Megnéztetek egy párat alaposabban?

F.Cs: Elsősorban honlapok szintjén és személyes kapcsolatok útján sikerült tájékozódni. Az az igazság, hogy európai példáról nagyon nehéz beszélni, mert az európai felsőoktatási rendszerek is különböznek. Tehát nem tudunk egységes normához viszonyulni, inkább eseti példákat, többség által képviselt álláspontokat próbáltunk elszipkázni. A mesterképzések kapcsán ez úgy fog felmerülni, hogyha komolyan vesszük az európai felsőoktatási térséget, akkor mi abban vagyunk érdekeltek, hogy olyan képzést nyújtsunk, amellyel a hallgató elmehet más európai felsőoktatási intézményekbe is. Illetve olyan mesterszakokat indítsunk, amire máshonnan is jöhetnek ide hallgatók, tehát vonzó lesz a külföldiek számára, könnyű idegen nyelvű kurzusokat beleépíteni stb. Azon kezdtünk el gondolkodni, hogy más európai felsőoktatási intézményekkel is próbáljunk közös mesterképzéseket akkreditáltatni.

E: Ha prognózisra vállalkoznál, akkor szerinted hogy fogja átrajzolni a jelenlegi intézményhálózatot a bolognai folyamat?

F.Cs: Nem mernék erre vállalkozni, mert félelmeim vannak. Nem azzal kapcsolatban, hogy csökkenni fog az intézmények száma, vagy a hallgatók száma, mert ez a lehetőség a hagyományos képzésnél is bele van kódolva a felsőoktatásba, tekintettel a demográfiai folyamatokra. Tehát vannak olyan demográfiai trendek, amelyek ettől függetlenül is félelemmel töltönek el bennünket. Én azért aggódom, hogy egységes és átlátható szakmai kritériumok mentén dőljön el, hogy melyik intézmény marad, és mit oktathat, ne pedig egyéb, lobbierdekek döntsenek ebben. A félelmem az, hogy ez nem így fog történni.

E: Lobbizási érdekek alatt főleg a nagy egyetemek tekintélyét érted?

F.Cs: Efféle tekintélyt, és akár politikai vagy személyes kapcsolatokat is. Ennek bizonyos jeleit már bachelor szinten is láttuk és sérelmeztük. A MAB pl. világosan döntött bizonyos szakok indítási javaslatairól, a minisztérium pedig saját hatáskörben adott ki szakindítási engedélyeket. Ez minket a politológia szak indításánál sújtott, amit először nem akartak engedélyezni. Számomra ma is érthetetlen módon, hiszen ismereteink alapján és a nálunk régóta folyó egyetemi szintű politológus-képzés alapján úgy gondoltuk, hogy ugyanazt tudjuk nyújtani, mint azok az intézmények, amelyek megkapták a politológia szakindítási engedélyt. Hogy minket miért nem engedélyeztek, erről csak pletykákat hallottam. De intézményünknek az idő szorításában újra neki kellett rugaszkodni a szakindítási dokumentumoknak, főállású oktatókat felvenni, hogy megerősödjön a szak személyi háttere stb. Végül az utolsó utáni pillanatban megkaptuk. Egyetemi szintű politológus képzést folytattunk kezdettől fogva, nem értettem, hogy akkor a politológia Bsc-re miért nem találtattunk alkalmasnak.

E: Ezek szerint nem elég jók a szabályok?

F.Cs: Ebben a nagy rohanásban kiderültek a gyerekbetegségek. Azt szeretném, ha a mesterképzés kapcsán nem kellene ilyen problémákkal küszködnünk. Tehát világos legyen, mit kell tudnod ahhoz, hogy mesterszakod legyen, és ha tudod, akkor számíthatsz rá, hogy biztosan lesz mesterszakod.

E: Köszönöm szépen.

(Az interjúkat Tomasz Gábor készítette)